

ขั้นตอนและกระบวนการผลิต

1. ขั้นตอนการเตรียมไม้ไผ่เพื่อทำตอก

1.1 นำไม้ไผ่ทั้งท่อนมารวมกัน จากนั้นทำการขูดผิว โดยใช้มีดขูดผิวด้านนอกส่วนที่เป็นผิวสีเขียว ออก ตัดส่วนที่เป็นข้อไม้ทิ้งโดยใช้เลื่อยให้เหลือแต่ส่วนปล้องเท่านั้น แล้วผ่าไม้ไผ่ออกเป็น 4 ซีก ขนาดเท่า ๆ กันตามความยาวของปล้องไม้

1.2 นำไม้ไผ่ที่ได้จากข้อ 1.1 ไปต้มในภาชนะพิเศษที่ออกแบบให้เท่ากับ ความยาวของปล้องไม้ไผ่ที่ใช้ โดยใส่น้ำพอท่วม ต้มให้เดือด ต้มนานประมาณ 2 ชั่วโมง ควรใส่ใบสะเดาและเกลือเล็กน้อยลงในน้ำต้ม

การต้มไม้ไผ่เพื่อให้ไม้ไผ่มีเส้นใยที่เหนียว คงทน ไม่ขึ้นราและสามารถป้องกันตัวมอด หรือแมลงต่าง ๆ ได้ ถือว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน

สำหรับข้อไม้ไผ่ที่เหลือ นำไปเป็นฟืนสำหรับต้มไม้ไผ่ หรือเผาถ่านใช้ในครอบครัว หรือนำไปสับและจำหน่ายในราคา กิโลกรัมละ 30 – 50 บาท โดยพ่อค้านำไปผลิตเป็นไม้อัด เป็นการเพิ่มรายได้อีกหนึ่งช่องทางหนึ่ง ขั้นตอนนี้จะไม่มีเศษวัสดุที่เหลือทิ้งแต่อย่างใด

การต้มไม้ไผ่

1.3 นำไม้ไผ่ที่ต้มแล้วมาผึ่งแดด ประมาณ 3 – 4 วัน จนกว่าไม้ไผ่จะแห้งสนิท แล้วนำไปเก็บไว้ในที่ไม้แอ็บชื้น เพื่อรอการผลิตในขั้นตอนต่อไป

นำมาผึ่งแดด

2. ขั้นตอนการเตรียมไม้ไผ่สำหรับสาน

2.1 ก่อนทำการจักสาน ให้นำไม้ไผ่ที่เตรียมไว้มาแช่น้ำเปล่าประมาณ 1 คืน เพื่อให้ไม้ไผ่มีลักษณะที่อ่อนนุ่ม จากนั้นทำการกรีดตอกโดยใช้มีดผ่าไม้ไผ่ตามยาว เลือกใช้เฉพาะส่วนของเนื้อผิวติดผิวชั้นที่สอง (ชั้นที่ 1 จะแข็งเกินไป เหมาะสำหรับใช้สานตะกร้าหรือกระดิ่ง ส่วนที่ 3 และ ส่วนที่ 4 จะออกเกินไป เหมาะสำหรับสานกระเปาะหรือตะกร้า) แล้วลอกออกให้เหลือเป็นแผ่นบาง ๆ ขนาดความกว้างประมาณ 3 มิลลิเมตร และมีความหนาน้อยกว่า 0.5 มิลลิเมตร

2.2 นำแผ่นตอกที่ได้มาแบ่งเป็นตอกขาว (ใช้ทำตอกยืน ทำโครงสร้างสำหรับสาน) และตอกกลม (ใช้ทำตอกสี่ และตอกสานสำหรับการสานขั้นฐานเซรามิค)

ขั้นตอนการทำตอกกลม

1. นำแผ่นตอกที่กรีดแล้วมาผ่าออกเป็นเส้นขนาดเล็ก

2. ใช้เรียด (ฝายาหม่องที่เจาะรูด้วยเข็มเย็บผ้าให้มีรูขนาดต่าง ๆ กันตามความต้องการ) รีดตอกโดยการนำเส้นตอกไม้ไผ่สอดผ่านรูเรียดดังกล่าวแล้วรูด ตั้งแต่ 1-3 ครั้งขึ้นไป แล้วแต่ความต้องการก็ได้ตอกเส้นเล็ก บาง และมีขนาดกลม(งานใหญ่ ตอกฐานจะทำการรีด 2 ครั้ง งานเล็กจะทำการรีดตอก 3 ครั้ง)

ขั้นตอนการทำตอกสี

นำตอกกลมที่ทำเสร็จแล้ว ไปย้อมสีย้อมผ้าตามสีที่ต้องการ วิธีการย้อมมีดังนี้

1. นำน้ำเปล่าปริมาณพอประมาณมาต้มจนเดือด
2. ใส่สีที่ต้องการลงไป
3. ใส่เกลือลงไปประมาณ 2 ช้อนชา เพื่อให้สีติดคงทน
4. นำเส้นตอกที่เตรียมไว้ลงไปต้ม ประมาณ 30 นาที จากนั้นยกลง
5. นำเส้นตอกที่ย้อมสีแล้วลงแช่ในน้ำเปล่าประมาณ 1 – 2 นาที แล้วนำไปแช่น้ำสารส้ม ประมาณ 5 นาที เพื่อป้องกันสีตก แล้วนำไปผึ่งลมให้แห้งเก็บไว้ในที่อากาศถ่ายเทสะดวก

3. ขั้นตอนการขึ้นรูปภาชนะ

ทำการสานขึ้นฐานภาชนะตามรูปเซรามิค โดยการใช้ตอกยี่นและตอกสานสีขาว เมื่อเสร็จแล้ว นำมาตากแดดด้วยกระดาษสีขาวก่อน จึงนำมาติดกับฐานเซรามิคที่ต้องการสานเพื่อให้ฐานแน่น

การสานขึ้นฐานตามรูปของภาชนะ

4. ขั้นตอนการขึ้นลายดอก

ทำการสานขึ้นลายดอกโดยใช้ตอกสีที่ย้อมไว้แล้ว ซึ่งวิธีการสาน จะแล้วแต่ลายที่ต้องการ เช่น ลายไทย ลายกนก ลายรูปหัวใจ ฯลฯ

5. ขั้นตอนการสานเก็บงาน

เมื่อสานเสร็จแล้ว ทำการตัดปลายดอกส่วนที่ยื่นออกมาด้วยกรรไกรแล้ว
ขัดรอบปากเซรามิคด้วยกระดาษทราย เบอร์ 0 จากนั้นเคลือบด้วยแลกเกอร์
หรือรมควันเพื่อป้องกันราและแมลงกัดกิน แล้วบรรจุ
หีบห่อ เพื่อเตรียมส่งขาย

ลวดลายและความหมาย

ลวดลาย

ลวดลายต่าง ๆ ได้แก่ ลายไทย ลายดาวกระจาย ลายดอกจัน ลายขอยาว ลายพัตยศ ลายใบตำลึง
ลายน้ำไหล ลายไทยน้อย ลายพิกุล ลายไทยเจ็ด และลายสอง ลายที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสระแก้ว คือ
ลายดอกแก้ว

ดอกลายไทย

ดอกลายไทย เป็นลายที่แสดงถึงความงดงาม ละเอียดลอบ และแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของไทย มีขั้นตอนการจักสานดอกลายไทยโดยใช้ตอก จำนวน 4 เส้น ดังนี้

สานเส้นที่ 1	ยก 1	ข้าม 3		
สานเส้นที่ 2	ยก 3	ข้าม 5		
สานเส้นที่ 3	ยก 2	ข้าม 1	ยก 2	ข้าม 3
สานเส้นที่ 4	ยก 3	ข้าม 5		

(ซ้ำเส้นที่ 1)

ลายดอกดาวกระจาย

ดอกลายดาวกระจาย เป็นลายที่แสดงถึงความมีเพื่อน บริวารรอบล้อม ความโดดเด่น การมีอำนาจ จุดสนใจ ความสง่า และมีขั้นตอนการจักสานดอกลายดาวกระจายโดยใช้ตอก จำนวน 25 เส้น ดังนี้

สานเส้นที่ 1	ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 2	ยก 5 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 3	ยก 3 ช้ำม 5 ยก 3 ช้ำม 1
สานเส้นที่ 4	ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 5	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 5 ยก 1 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 5
สานเส้นที่ 6	ยก 3 ช้ำม 5 ยก 1 ช้ำม 5 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 7	ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 8	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 5 ยก 1 ช้ำม 5
สานเส้นที่ 9	ยก 1 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 5 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 5
สานเส้นที่ 10	ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 11	ยก 3 ช้ำม 5 ยก 3 ช้ำม 1
สานเส้นที่ 12	ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 13	ยก 5 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 14	ยก 3 ช้ำม 5 ยก 3 ช้ำม 1
สานเส้นที่ 15	ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 16	ยก 1 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 5 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 5
สานเส้นที่ 17	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 5 ยก 1 ช้ำม 5
สานเส้นที่ 18	ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 19	ยก 3 ช้ำม 5 ยก 1 ช้ำม 5 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 20	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 5 ยก 1 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 5
สานเส้นที่ 21	ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 22	ยก 3 ช้ำม 5 ยก 3 ช้ำม 1
สานเส้นที่ 23	ยก 1 ช้ำม 3 ยก 5 ช้ำม 3

สานเส้นที่ 24
สานเส้นที่ 25

ยก 3 ซ้ำม 3
ยก 1 ซ้ำม 3 ยก 5 ซ้ำม 3

(ซ้ำเส้นที่ 1)

ลายดอกจัน

ดอกลายดอกจัน เป็นลายที่แสดงถึงความน่ารัก ดอกจันมีความหมายถึงความเคารพ นอบน้อม น่านับถือและสักการบูชา มีขั้นตอนการจัดสานดอกลายดอกจันโดยใช้ตอก จำนวน 16 เส้น ดังนี้

สานเส้นที่ 1	ยก 1 ช้ำม 3 ยก 5 ช้ำม 3 ยก 5 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 2	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 2 ยก 1 ช้ำม 2 ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 3	ยก 5 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 4	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 1
สานเส้นที่ 5	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 5 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 6	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 2 ยก 1 ช้ำม 2
สานเส้นที่ 7	ยก 5 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 3 ยก 5 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 8	ยก 1 ช้ำม 4 ยก 3 ช้ำม 5 ยก 3 ช้ำม 4
สานเส้นที่ 9	ยก 3 ช้ำม 1 ยก 1 ช้ำม 2 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 2 ยก 1 ช้ำม 1
สานเส้นที่ 10	ยก 1 ช้ำม 4 ยก 3 ช้ำม 5 ยก 3 ช้ำม 4
สานเส้นที่ 11	ยก 5 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 3 ยก 5 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 12	ยก 1 ช้ำม 2 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 2
สานเส้นที่ 13	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 5 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 14	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 1 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 1
สานเส้นที่ 15	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 2 ยก 1 ช้ำม 2 ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 16	ยก 1 ช้ำม 3 ยก 5 ช้ำม 3 ยก 5 ช้ำม 3

(ช้ำมเส้นที่ 1)

ดอกลายขอยาว

ดอกลายขอยาว เป็นลายที่แสดงถึงความอ่อนน้อม วิวอน มีเมตตา มีขั้นตอนการจักสานดอกลายขอยาว โดยใช้ตอก จำนวน 16 เส้น ดังนี้

สานเส้นที่ 1	ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 2	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 3	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 1
สานเส้นที่ 4	ยก 5 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 5	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 1 ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 6	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 7	ยก 3 ช้ำม 5
สานเส้นที่ 8	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 9	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 10	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 1
สานเส้นที่ 11	ยก 5 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 12	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 1
สานเส้นที่ 13	ยก 3 ช้ำม 3 ยก 1 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 14	ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 15	ยก 3 ช้ำม 1 ยก 3 ช้ำม 3 ยก 3 ช้ำม 3
สานเส้นที่ 16	ยก 5 ช้ำม 3

(ช้ำมเส้นที่ 1)

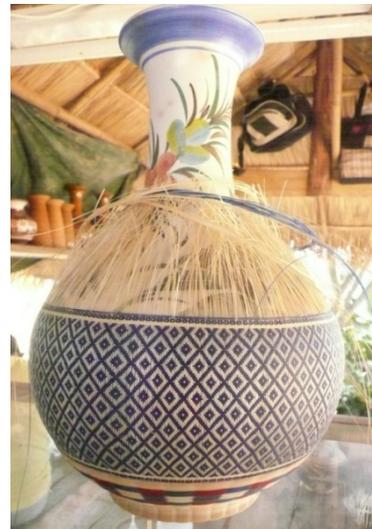
ลายใบตำลึง

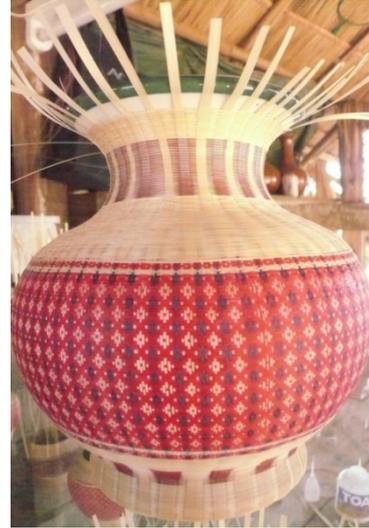
ลายพัดยศ

ลายไทยเจ็ด

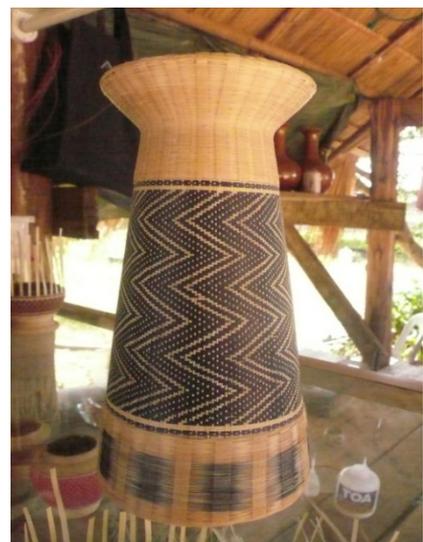
ลายไทยน้อย

ลายดอกพิกุล

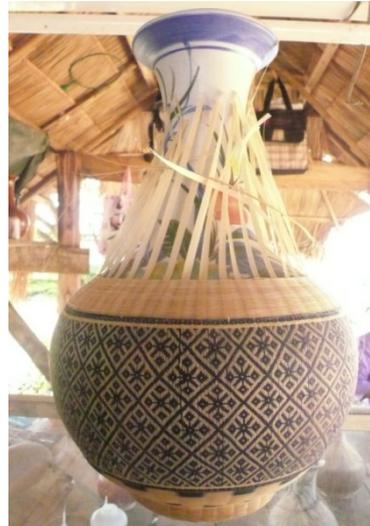
ลายน้ำไหล

ลายสอง

ลายดอกแก้ว

(ลายดอกแก้ว ลายประจำจังหวัดสระแก้ว)